

Közösség — közös ég

Három idős ember üldögél a parton, nézik a pe-cabót, a vizet. Nyugdíjasok. Beszélgetésük szinte csak arra korlátozódik, hogy hajnalban, mikor el-foglalják évek óta megszokott helyüket, halkán kö-zöntik egymást, aztán néhány óra elteltével elbú-csúznak. Egy-egy tenyérnyelén nagyobb pontynál el-ismerő-irigy bölintés, halottsápadt durbincsnál pillan-atig tartó gúnys mosoly a szokás. Kialakult jel-rendszer, egyéni, de a mélyben közös cél, azonos mozdulatsor a jellemző, s mögötte három teljességgel különböző élet, amiről nemigen beszélnek. Ha az egyik nem megy ki a partra, vagy sokat késik, a másik kettő azonnal igényli jelenlétét, ha megjön, folytatódik tovább a belső beszélgetés. **Közösség?**

(Fogalom)zavaros korunkban kézenfekvő a kö-vetkező kérdés: **Mi a közösség?** Egy szociológus vak-merőségével indulok a definíciók: Azonos célért tevékenykedő, közös érdeklődésű, véleményét egy-más közt rendszeresen cserélő emberek csoportja. Ha tetszik: olyan emberek önkéntes társulása, melyeknek vágya a közösség.

Lehet, hogy túlonult tág, hiányos, netán semmit-mondó ez a meghatározás, de nálam nagyobbak is jártak így már. Az egyik jónevű esztéta például könyve lényegi pontján, hosszas bizonyítás végén ezt a bődületet követte el: a szép az objektív és szub-jektív momentumok dialektikus egysége. Ezzel lölte agyon a jó öreg Immanuel klasszikus mondását.

En persze nem akarok lövöldözni, bár egy-egy szedőgéppuska már sok véres áldozatot követelt. Ré-gen. A mi békésebb korunkban, mikor belakhatóvá és minél otthonosabbá próbáljuk varázsolni a vilá-got, inkább társakat, semmint ellenségeket keresünk, hiszen a közösség oly sok erőt ad. De melyik? És miben? Nézzünk néhány közösségi címre apelláló csoportot! (Milyen jó lenne ideírni: a teljesség igénytelenségével. Most: anélkül.)

A **tanulócsoport** nem feltétlenül azonos érdeklő-désű egyedek összessége. Egy magyar-történelem szakos csoportban az egyiket a régészet, a másikat a líra, a harmadikat a generatív nyelvészet érdekli, van kit a továbbtanulás ösztöne, más a szülői ház kényszerét a vizsgák letételére. Az érdeklődés sokféle-sége pedig nem feltétlenül a szakbarbárkák előtöré-sét jelenti, de sokkal inkább a minden egész eltérőtt visszavonhatatlan igazságát. Valójában: nagy-nagy szerencse kell ahhoz, hogy közösséggé szerveződjön egy csoport...

A **munkahelyi kollektívák** esetében érvényes leg-inkább a főkutya-alkutya viszony (lásd: Hankiss: Diagnózisok). Bár, lehet jó szervezett is, például egy magasán kvalifikált kutatócsoport, egy kiválóan ösz-szeszközt mérnökcsoporthoz, de egy magamfajta peda-gógusgyerekek inkább a fűró-faragó tantestületekhez hasonló közösségeket tudom elképzelni.

Vagy vegyünk egy **politikai közösséget!** Nem a kocsmákban, hajnalba nyúló házibulikon szokásos, indulatos, sokszor nacionalista, nem egyszer hatalom-ellenes beszéd-folyamokra gondolok, hanem a politi-ka vita olyan közösségi színterére, amely itt és ma számunkra adott. Elsősorban a KISZ-re, mely már csak majd egymillió taglétszáma miatt sem lehet igazi közösség. Régóta látjuk, tudjuk: az operatív-tást magára vállaló, igénylő, az alapszervezetnél ma-gasabb szintű vezetési mutató csupán közösség-jegye-ket. És ugye a tagság széles, inaktív rétegei szolgálat-játják a többséget.

Ugyanakkor egy **politikai közösségtől** elvárható, hogy belső vitája — mely egységesítene — egyszer-re legyen alulról és főlülől szervezett, hogy egy-egy vitakörön — ha már a KISZ-ről ejtek szót — a mil-lióis áldozatokat követelő sztálini diktatúra ne ítél-tessek a személyi kultusz dogmatikus elhajlásának.

Az eufémisztikus „stílus”, az aránytézisztés ma-rajdon csak a kandalló melletti esti bájcsevevény „félreszocializált” világában. Akkor inkább a pecá-zás, a néma jelbeszéd...

Némi túlzással élve az **igazi közösséget** a csap-atportok kollektíváiban fedezhetjük föl. Itt szervez leginkább a közös cél. Még az ellenféllel is jól el lehet tárgyalni. Alighanem igaz ez az (ellent)mon-dás: a hasznosság szempontjából legkevésbé társadal-mi közösség a legmagasabb szocializált.

Vagy vessünk egy pillantást a **művészeti csopor-tokra!** Itt a sportközösséghez hasonlóan fokozottan érvényes a közös tevékenység szervező ereje, de míg a focit gólrá játsszák, egy jól megoldott novella a legtrikább esetben születik pontos beadásból. Vagyis a művészet nem csapateredmény, egy festő — mond-juk egy alkotóközösségben — legfőképp megmutatja képeit, és sohasem adja ki annak bal felső sarkát. Sőt: még a legjobb művészattól sem nyújthat folya-matosan segítséget, hiszen egy autentikus világ egyé-ni, önálló megfogalmazása az alkotó célja.

Míg ezt a cikket papírra vettem, egy szót akartam minden áron elkerülni, a **válság** kissé el-használódott zavart. Mert úgy láttam, ez nem válság: egy nemzedék nőtt föl, került a pocakosodó család-fók, a megereszkedett mellű anyák sorába, a pro-dukív emberi életszakasz kellős közepébe egy **közös-ség nélküli** korban.

Ez már állapot. Vagy nem?

D. I.

Közös kollégium

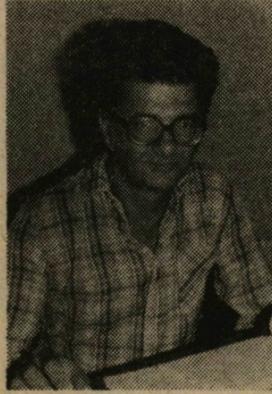
(Folytatás az 1. oldalról.) lehet tudni, hogy melyik termet kibérelni egy-egy gólyabál erejéig. Az emele-tekre (a lakoszintekre) négy lift viszi majd fel a hallga-tókat, abban az optimális esetben, ha mindegyik egy-idejűleg jó. A **háromágas** szobák ablakai az utcára fognak tekinteni, a „vizes-blokkok” és a **tanulók vi-szont** nem, hanem a lénye-gesen csöndesebb **közép-udvarokra**, tehát a nagy for-galmú **Odesszai körút zaj-szintje a tanulni „vágyókat” nem zavarja annyira.** Kül-lön emeletet fognak biztosí-tani a házaspár hallgatói-nak; ezzel kapcsolatban még nem született döntés, nem

elgondolás célszerűbb: az első emeletet kijelölni a cél-ra, vagy pedig — szintén a zajszint magas volta miatt — a gyerekes házaspárokat a Móra kollégium felé néző szobákban helyezni el. Ez azért merül már most fel, az előzetes tervezéskor, mert az ő számukra méretében ugyanakkora, de belső el-osztásában a másiktól eltérő szobák készülnek.

Hogy ez építmény monu-mentalitását kellően érze-nem zavarja annyira. Kül-lön emeletet fognak biztosí-tani a házaspár hallgatói-nak; ezzel kapcsolatban még nem született döntés, nem

Vendégünk volt:

dr. Klein Sándor

A főiskolások bizonyosan, de talán az egyetemisták közül is sokan ismerik dr. Klein Sándort, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Pszichológia Tanszékének vezetőjét. Vele folytattuk beszélgetést pályafutásáról, munkájáról, és azon elkép-zeléseiről, amelyek az okta-tás, azon belül pedig a ta-nárképzés korszerűsítésére, hatásfokának növelésére vo-natkoznak.

Dr. Klein Sándor 1966-ban az ELTE matematika — pszichológia szakán végzett; egy évig középiskolában ta-nított, majd a Budapesti Műszaki Egyetem Pedagó-giai Intézetébe került. Itt tizenhat éven keresztül ok-tatási és kutatási tevékeny-ségének középpontjában a **mérnökök pszichológia-ok-tatása állt**; munkalélektan-nal és pedagógiai lélektan-nal foglalkozott. Ekkori legjelentősebb művét, a **kétkötetes munkapszicholó-giai kézikönyvet** a szocia-lista országokban a téren alpműként értékelik. Köz-ben bekapcsolódott az álta-lános iskolai matematika-tanítás akkoriban országos vitát kiváltó, ma azonban már konkrét eredményeket felmutató tudó komplex reformjába: **kandidátusi díszserzióját** — „A kom-plex matematikatanítási mód-szer” címmel — is e témá-ból készítette. Kapcsolatba került **Dienes Zoltánnal**, így 1972-től másfél éven ke-resztül **Canadában**, a **Sher-brooke-i Egyetem Pszicholó-giai Intézetében** dolgozott. Ettől kezdve érdeklődése és munkássága a **tanári tevé-kenység irányába fordult**, számos — hallgatók által gyakran forgatott — **tanul-mány, könyv, jegyzet szer-zője.** A főiskola Pszicholó-gia Tanszékének élére 1982-ben került; Budapesten él.

Tanár úr, arra kérem, foglalja össze azokat a hi-bákat, amelyeket a mai ma-gyar oktatási rendszer struk-turájában, módszereiben lát.

— Oktatásunk egésze túl-ságosan tanítóorientált, azaz nagyon sok idő és energia veszt el olyan ismeretek megtanítása címén, amelyek háromnegyed részét — és erre felmeréseink bizonyítékai szolgálnak — a tanuló két év alatt elfe-lejtik. Módszereinket tekint-ve: még mindig uralkodó a verbalizmus, ezen belül is főként a tanári beszéd. Egy-egy óra időtartamának kb. felét a tanár beszéli végig (szintén felmeréseink ered-ményei alapján állíthatom ezt), de az óra többi részé-ben is emlékeztetelidőzés folyik. Tudomásul kell ven-nünk, hogy e sok tanítvány mindegyikének egyre növek-vő tananyagát adathalmaz-sokaságát objektíve nem le-

nyelni lehet. Az az érzésem, hogy mindezen változások meg-valósításában kulcszerep-jut a tanárképzésnek. A je-lenlegi tanároknak ugyanis mindegyike a „rég” (mos-tani) iskolarendszerben sa-

nyéken fellelhető középisko-lások itt tartják tornaóráik egy részét?

Ez utóbbi problémával kapcsolatban érdekes adatot szolgáltatott Tarnai István: az ezirányú építkezésnél vannak bizonyos áthágha-tatlan törvények, normák; ezek közt szerepel az is, hogy **húsz négyzetméter per fő szabad, beépítetlen terület szükséges mozgás, sportolás, zöldövezet stb. céljá-ra** az illető építmény kör-nyezetében (nem tudom, le-het-e ezt élettérnek nevezni). Mármost ha valaki e húsz négyzetmétert beszorozza 1400-zal és összehasonlítja a Herman-Móra-menza há-romszög határolta területtel, a második kérdésre egyér-telmű választ fog kapni. Itt jegyeznek meg egy még figyelemre méltóbb adatot: fent említett rendelkezés rendelkezik arra nézvést is, hogy egy kollégiumi szoba lakóterületének akkorának kell lennie, amelyben **6 egész 3 tized négyzetméter alap-terület jut egy személyre.**

A főiskola kollégiumi

het megtanítani, tehát a „mit tanítunk” és a „ho-gyan tanítsunk” kérdésében egyaránt változtatnunk kel-lene.

Milyen változtatásokra gondol?

— Elsősorban drasztikus tananyagcsökkentésre. A „hogyan” kérdésében pedig legjobban az volna, ha a ta-nár legjobb belátása szerint változtathatna tevékeny-ségét. Oktatási struktúránk-nak azonban egyik fő jel-lemzője, hogy **változásokat csak felülről tudunk elkép-zelni**; bizonyos fókig tehát meg van kötve a kezünk.

— Az iskola célja mindenek-előtt az, hogy belőle egész-ségesen funkcionáló, társa-dalmilag hasznos, egyénileg boldog ember kerüljön ki. A tanulókat egy szüntelenül változó ismereteket igénylő világra kell felkészítenie. Ebből látható, hogy a **mos-tani, konkrét dolgokat meg-tanítani akaró struktúra el-avult.** Le kell mondani arról, éppen mennyiségi szempon-tok miatt, hogy a gyerekeket miadarrá megtanítsuk, amelyre pályafutása során szükségük lesz. Elvont tu-dománvos ismeretek helyett, tapasztalati úton kell szem-besítenni őket igazi problé-mákkal, érdeklődésüknek megfelelően. Ismert dolog, talán nem is szorult bizonyítá-sra, hogy ha a tanuló vala-mi módon érzelmileg kö-tődik egy bizonyos tan-anyaghoz, akkor az meg is marad, időálló tudássá vá-lik. **Összefoglalva:** ahhoz, hogy a modern társadalom által támasztott követelmé-nyeknek az iskolarendszer-ből kikerülő ember eleget teheszen, az iskola (k) ban 1. **tanulóképességét kell fej-lesztenünk;** 2. **érdeklődését fenn kell tartanunk;** 3. **ki kell fejlesztenünk kommu-nikációképességét és 4. ön-álló döntési képességét is.**

Az az érzésem, hogy mindezen változások meg-valósításában kulcszerep-jut a tanárképzésnek. A je-lenlegi tanároknak ugyanis mindegyike a „rég” (mos-tani) iskolarendszerben sa-

nyéken fellelhető középisko-lások itt tartják tornaóráik egy részét?

Ez utóbbi problémával kapcsolatban érdekes adatot szolgáltatott Tarnai István: az ezirányú építkezésnél vannak bizonyos áthágha-tatlan törvények, normák; ezek közt szerepel az is, hogy **húsz négyzetméter per fő szabad, beépítetlen terület szükséges mozgás, sportolás, zöldövezet stb. céljá-ra** az illető építmény kör-nyezetében (nem tudom, le-het-e ezt élettérnek nevezni). Mármost ha valaki e húsz négyzetmétert beszorozza 1400-zal és összehasonlítja a Herman-Móra-menza há-romszög határolta területtel, a második kérdésre egyér-telmű választ fog kapni. Itt jegyeznek meg egy még figyelemre méltóbb adatot: fent említett rendelkezés rendelkezik arra nézvést is, hogy egy kollégiumi szoba lakóterületének akkorának kell lennie, amelyben **6 egész 3 tized négyzetméter alap-terület jut egy személyre.**

A főiskola kollégiumi

túság bevitelén nyugszik. A szemináriumokon a hallga-tóknak első órától kezdve beleszólásuk van abba, hogy mit tanuljanak, kötetlen be-szélgetés alakulhat ki (ezt segítheti a nem konvenció-zus teremrendezés: példá-ul körbeülünk), itt jön át a gyakorlatba az, amit az előbb az érdeklődés fenntartásáról mondtam.

— A tanárképzés valóban nincs ilyen új koncepcióra felkészülve. Gondoljuk el: az általános iskola hivat-kozhat arra, hogy a gyere-keket az óvodában nem ké-szítették fel eléggé, a kö-zépiskola ugyanezt az álta-lános iskolától kérheti szá-mon, a felsőoktatás kijelen-tetheti, hogy a hallgatót a kö-zépiskola „rontotta el”, és a piramis csúcsán pedig ott a tanárképzés, amely pontosan olyan tanárokat bocsájt ki, akik az iskolában megint csak a régi módszerekkel oktatnak. Rendkívül zárt rendszer ez, amelyben min-denki a másikra mutogat-hat, és szinte lehetetlen megváltoztatni. A felada-tunk paradox — Münchausen báboként — saját üstö-künket megragadva kell ki-rántanunk magunkat a moc-sárból. Mindazonáltal a megoldás nem teljesen re-ménytelen, és azt hiszem, leg-első tennivalóink a tanárké-pzés területén vannak.

Jómagam, mint a ta-nárképzés egyik „szenvető” alánya, megülök azon, hogy mind az egyetemi, mind a főiskolai tanárszakos hall-gatók csupán az utolsó kép-zési évben töltenek el szá-mottevő időt az általános il-letve középiskolákban, tehát a 3 vagy 4 év elméleti kép-zés után mindössze egyetlen év jut a gyakorlati képzésre, az is még néhány vizsgával, no és a szakdolgozatot meg-fűszereze. Nem volna lehet-séges valamilyen módon az elméleti és a gyakorlati kép-zés különállását megszünté-ni, és egymásba integrálni őket?

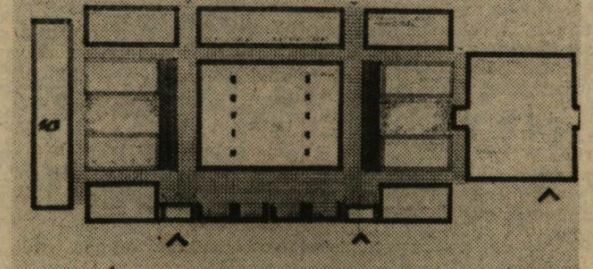
— E téren már konkrét eredményekről is beszámol-hatok. Szeptembertől főisko-lánkon, egyéni pszichológiai és pedagógiai gyakorlat cí-men bevezettük, hogy a hall-gatók az első öt felév mind-egyikében 15 órát töltsenek külső iskolákban. Ez fél-évenként öt alkalommal 3—3 óra, ami azt jelenti, hogy a szemináriumokra nem ne-künk, oktatóknak kell bevin-nünk a problémákat, hanem a hallgatók saját tapaszta-latait beszéljük meg. Eddig a pszichológia-oktatás is több tantárgyra (nevelés-, fejlő-dés-, általános lélektan) osz-lott. Ehelyett mi létre szeret-nénk hozni a pszichológia in-tegrált tananyagát, ami nagy munka; az elején tartunk. Távtlati célként a pszicholó-gia és a pedagógia integrált tananyagának kidolgozását jelölném meg, hiszen számos olyan probléma adódik az oktatási-nevelési munka so-rán (gondoljunk például a fegyelmzésre), amiről nem tudjuk eldönteni, hogy psi-chnológiai vagy pedagógiai probléma. Nem is lehet, mert ez iskolai probléma. Még távolabbi cél pedig az, hogy a pszichológia és a pe-dagógia tananyagát a szak-tárgyakéval is integráljuk, elvégre, hangsúlyozom, a hallgatóknak olyan szellem-ben kell tanulnia, ahogy majd tanítani fog.

Van lehetőség a qua-litáris tanárok hasonló szel-lemű továbbképzésére is?

— Igen. Jövő nyárra 150 gyakorló tanár szeretnének összegyűjteni, 5 tantárgy-csoportban. Délelőtti órák-ént személyiség-fejlesztő foglalkozásokat tartanánk, delutá-nonként pedig tapasztalati úton — lesznek gyerekek is — szerethetünk új ismer-teket, módszereket.

Köszönöm a beszél-gést.

SANDI ISTVÁN

A képen az új épület tervrajza, középen a több funkciójú aulával. Jobbra a Herman kollégium épülete, mely így egészülne ki az új létesítménnyel. (Fotó: Somogyi Levente)

helyzetéről szólva dr. Szend-rei János főigazgató emlé-keztetett arra, hogy jelen pillanatban a hallgatók 30%-a sem fér be a kollé-giumokba, így tehát égetően szükséges ez új létesít-mény. Említette azt is, hogy a közös kollégium gondolata — mivel lényegesen ol-csóbb két külön épület költ-ségeinél — a minisztérium-ban merült fel. Úgy gondo-lom, hogy más okból is rend-kívül szerencsés döntés ez: lényegesen közelebb hozhat-ja emberileg, szakmailag egymáshoz a különböző sze-gedi felsőoktatási intézmé-nyek hallgatóit az, ha együtt élnek, laknak. S bár valószínűleg a jelenle-gi hallgatók egyikének sem fog megadtni, hogy ebben a — tervrajz által lelki sze-meink előtt magasodó — impozáns, XX. század végi szintű (tetőházán, napel-mek, stb.) épületben lak-hasson, mindenképpen üd-vözlettel és nagy várako-zással kell építésének hírért fogadnunk.

S. I.